

22. JULI- KUNST I NEW YORK

Parallax Views på Sol Kjøks galleri. *NO* i New York i januar 2012 var den første kuraterte utstillingen som tok tak i kunstens reaksjon på 22. juli. Ti norske kunstnere med utenlandsk bakgrunn kommenterte tragedien med foto, performance, videoer og installasjoner. Terror og immigrasjon var vinklingen.

Tekst Mette Dybwad Torstensen

– Vi må ikke glemme 22. juli. Det var en dramatisk vekker. Hvor lenge kan vi gi uttrykk for at Norge er et homogent, lite land med fjord og fjell? Nordmenn har vært naive, sa video-, foto- og performance-kunstneren Roghieh Asgari Torvund til pressen under åpningen. Selv opplevde hun at nære venner ble rammet av terrorhandlingene til Anders Behring Breivik. På visningstedet *.NO* hadde hun to filmer og en performance. Den ene filmen viste en hijabkledd kvinne på Grønland i Oslo, som blir sett på med mistenksomme blikk fra verden rundt. Den andre viste irakiske flyktninger i Iran, som sørger over sine slektninger under en lysseremoni som kan minne om rosetogene etter 22. juli. Begge videoene var laget før 22. juli, men fikk plutselig en ny mening.

Kuratoren

Kuratoren Koan Jeff Baysa forteller til KUNST at utstillingen handlet om årsakene til at noe slikt kunne skje, og han ønsket å vise det hele sett fra kunstnere som representerer en multikulturell gruppe. Han lette ikke etter grusomme bilder, konfrontasjon eller hat. Utvalget av kunstnere ble basert på deres innsikt og mer lyriske og metaforiske uttrykk.

– Jeg er selv født og oppvokst i det multikulturelle Hawaii og har lenge vært interessert i kulturer i kulturene; *subkulturer*. Min motiva-

FOTO: Peter Johansson sitt bilde *Utan Titel* (sjelvporträtt).

We are 37,000 feet above sea level and passing through a storm, sit down ma'am!

FRA ZAMBIA: Milumbe Haimbe viste verket *Smokescreen the Mirror*. – Min første reaksjon da jeg hørte om terroren, var at en av de andre immigrantene var ansvarlig, at en av de andre minoritetene kunne få skylden, fortalte kunstneren, som studerer i Oslo, til kuratoren. Foto: Milumbe Haimbe.

UTSTILLINGEN: I juni endret det kunstnerdrevne visningsstedet .NO navn til NOoSPHERE (uttalt *know-oh-sphere*). Galleriet er drevet av kunstneren Sol Kjøk og ble startet med formålet å vise norsk samtidskunst i New York. Den innledende utstillingsserien i 2011 het nettopp *THE NORTH STARS: Blue, White and Red*. Galleriet satser nå også internasjonalt og tar med sine kunstnere videre ut i verden gjennom en serie utvekslinger med visningssteder i andre internasjonale metropoler. Foto: Marc Rosenblatt.

sjon for utstillingen *Parallax Views* var taler og uttalelser fra ledere som David Cameron i England, Angela Merkel i Tyskland og Nicolas Sarkozy i Frankrike om at den groende anti-islambølgen og anti-immigrasjonsbølgen skyldes at multikulturalismen og integrering har vært feilslått, og at dette kan virke katalyserende på handlinger til individer som Anders Behring Breivik og Timothy McVeigh, som drepte 168 mennesker på et dagsenter i 1995. Begge hadde de den samme bakgrunnen som hvit, utdannet og besatt av tanken om å redde sitt folk fra trusselen fra islam, integrering og multikulturalisme.

– Kan kunsten ha en funksjon eller en betydning etter en katastrofe som 22. juli? Er katastrofen rett og slett for stor – blir ikke kunsten da nærmest banal?

– Det argumenteres på begge sider om kunst kan være et effektivt virkemiddel for å oppnå sosiale endringer. Det finnes ikke ett svar, men jeg liker den amerikanske forfatteren James Baldwin som sa: *The purpose of art is to lay bare the questions which have been hidden by the answers*. En av kunstens styrker er å skape oppmerksomhet og gi en ny stemme til temaer som kanskje for mange har blitt glemt og forlagt, ved å sette dem inn i en ny kontekst. Kunst kan ikke opptre isolert og er mest effektiv når den linkes til politiske handlinger eller teknologiske fremskritt, avslutter Koan Jeff Baysa.

Kunstnere som deltok:

Mamta Herland (India / Bærum), Roghieh Asgari Torvund (Azerbajjan / Iran / Oslo), Christian Bermudez (Costa Rica / Oslo), Milumbe Haimbe (Zambia / Oslo), Sabina Jacobsson (Sverige / Oslo), Peter Johansson (Sverige / Malmö), Paolo Manfredi (Italia / Tingvoll), Jet Pascua (Filippinene / Tromsø), Shwan Dler Qaradaki (Irak / Oslo) og Sada Tanagara (Mali / Oslo).

MAMTA B. HERLAND:

1. Hvor lang tid må man vente før man kan lage kunst som bunner i en slik katastrofe som 22. juli eller 11. september?

Det er to ting – det ene er å lage kunst, og det andre er et spørsmål om hvor lenge det bør gå før verkene presenteres til publikum. Kreativitet, ideer og uttrykk kan komme med en gang og gi spontant uttrykk for følelser, eller man kan vente og lage verk med mer ettertanke.

2. Kan du beskrive ditt bidrag og verk til utstillingen *Parallax Views* på .NO?

Jeg ble på en måte veldig opprørt og samtidig imponert over hvordan folk reagerte på katastrofen, med blomsterhavet både utenfor Domkirken og i Oslo ellers. Det var en veldig spesiell stemning i Oslo disse dagene, og det er den stemningen jeg har forsøkt å viderefremme i bildene.

3. Hva var din reaksjon som kunstner på 22. juli – hvor var du? Hva oppsto i din kunst – endret det noe?

Jeg var på mitt atelier hjemme på Slependen og fikk høre om bomben i Oslo noen timer etterpå. Jeg var sjokkert som alle andre og kunne ikke tro at terror kunne skje i lille Norge, så fredelig som jeg har opplevd det siden jeg kom til landet. Dager etter katastrofen vandret jeg rundt i Oslo for å oppleve hvordan de kollektive følelsene ble vist av hele Norge. Det var surrealistisk og melankolsk. Jeg tok bilder og video av blomsterhav og enkeltblomster nesten alle steder i Oslo, alle steder man kunne feste en blomst eller legge blomster, også oppe i fontener. Alle blomstene var det symbolske element som bandt den unike reaksjonen sammen, istedenfor å la ondskapen og voldelig reaksjon vinne. Men det er skummelt å tenke på hva reaksjonen ville bli om det ikke hadde vært en etnisk norsk gjeringsmann. Jeg vil ikke si at det oppsto noe spesielt i min kunst på grunn av katastrofen, jeg ville bare være med på å formidle følelsene og den spesielle stemningen i Oslo og Norge disse dagene.

4. Kan kunsten ha en funksjon eller en betydning etter en katastrofe som 22. juli? Er katastrofen rett og slett for stor – blir ikke kunsten da nærmest banal?

Kunsten kan være med på å forsterke følelser og samhold. Ingen hendelser er for store eller små til å reflektere over og gi et kunstnerisk uttrykk. Og hva er banal kunst?

REFLECTION I, foto, 70 x 100 cm.

ROGHIEH ASGARI TORVUND:

1. Hvor lang tid må man vente før man kan lage kunst som bunner i en slik katastrofe som 22. juli eller 11. september?

Man må være forsiktig med å bruke ordet katastrofe. Dette var ikke en katastrofe, dette var en *tragedie*. En masse-morder som gikk berserk mot barn og ungdom med en politisk bevissthet. Det var en grusom, grensesprengende aksjon, dette kunne ikke være i Oslo, dette kunne ha vært i Bagdad. Det var så uvirkelig at folk ville ikke tro dette kunne skje i Norge. Men egentlig kunne dette skjedde hvor som helst. Man skulle laget kunst om dette før det skjedde, det lå i luften, og jeg ble ikke veldig overrasket. Jeg hadde sett tendenser til rasistisk motivert vold. I 2004 lagde jeg videoverket *No Way*, som også ble vist på *Parallax Views*. Filmen reflekterer og undersøker disse tendensene. Hvis kunst skal ha en funksjon, må den forutsi ting. Se i forveien. Kunst fanger opp ting som er i ubevisstheden. Det er kunstnerens jobb å formidle det før det skjer. Et varsel!

2. Kan du beskrive ditt bidrag og verk til utstillingen *Parallax Views* på .NO?

Våren 2011 lagde jeg en kortvideo, *The sound of these falling tears*. Opptakene er fra den årlige seremonien for Fatemehs dødsdag. Denne blir organisert av andregenerasjons sjia-muslimske flyktninger fra Irak som bor i nabolandet Iran. En selvdefinert grav hvor savn, sorg og lengsel får sitt rom. Sangen som er lagt på filmen, er av den libanesiske sangeren Fairuz og er den arabiske versjonen av *Stabat Mater*. Etter 22. juli var tiden inne igjen for å ta frem filmen *No Way* fra 2004; en kortfilm om en muslimsk kvinne på Grønland. Selv i innvandrerbydelen fremfor noen i hovedstaden virker den ryggvendte kvinnen med barn i hånden som en bortkommen, og hennes isolerhet fremgår av mer enn den fotside, tilslørende drakten. På åpningen av *Parallax Views* viste jeg performansen *The Undressing*, som også allerede hadde blitt vist på Gardermoen i 2004, i Paris i 2007, på Kunstbanken og på en lang turné etter 22. juli. Forestillingen er en nesten ti minutters rolig og meditatív handling, som bygger opp til et punkt hvor jeg er i direkte dialog med publikum uten ord, hvor følelsene kommuniserer. Temaet handler om å være en fremmed. Selv om jeg er en fremmed i uttrykk og handlinger, kan man finne et fellesskap i en ordløs kommunikasjon.

3. Hva var din reaksjon som kunstner på 22. juli – hvor var du? Hva oppsto i ditt kunstnerskap?

Det gikk sterkt inn på meg akkurat som på alle andre, men det gikk ekstra inn på meg fordi jeg følte at jeg visste mye om underliggende strømninger, at voldelige aksjoner kunne oppstå, og hadde prøvd å formidle det. Min store bekymring var og er sorgbearbeidelsen i samfunnet fremover. Tre kvarter etter hendelsen var jeg på åstedet med kamera. Jeg bor ikke så langt unna regjeringskvartalet. Jeg møtte tomme gater og sperringer, og det var mange rare teorier i lufta, fremdeles visste man ikke hva som hadde skjedd. Mine bekymringer, min bakgrunn fra jobb innen journalistikk og dessuten en oppvekst i et samfunn hvor trygghet ikke var en selvfølge, har blitt tatt som paranoia. Jeg anklager meg for å ikke ha snakket høyt nok.

4. Kan kunsten ha en funksjon eller en betydning etter en katastrofe som 22. juli? Er katastrofen rett og slett for stor – blir ikke kunsten da nærmest banal?

Jo nærmere hendelsen man er, jo mindre banalt er det å lage kunst. Hvis du fanger øyeblikkets følelser, så kommer øyeblikkelige responser på hendelsen. Det minner meg om Goya og hans tegninger om borgerkrigen, babyer på bajonetter og folk som blir henrettet. Det var uvanlig i hans tid at kunstnere laget så direkte dokumentasjoner. Hvordan kan det være banalt? ■

PERFORMANCEN *The Undressing* ble vist på åpningen av utstillingen. Foto: Christian Bermudez.

